TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2010 m. gegužės 20 d. *

Byloje C-111/09

dėl *Okresní soud v Chebu* (Čekijos Respublika) 2009 m. vasario 3 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2009 m. kovo 23 d., pagal EB 68 ir 234 straipsnius pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group

prieš

Michal Bilas,

* Proceso kalba: čekų.

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot, teisėjai C. Toader (pranešėjas), K. Schiemann, P. Kūris ir L. Bay Larsen,

generalinis advokatas J. Mazák,
kancleris R. Grass,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos M. Lumma,

— Slovakijos vyriausybės, atstovaujamos B. Ricziová,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos A.-M. Rouchaud-Joët ir M. Šimerdová,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42) 24 ir 26 straipsnių aiškinimu.

2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant ginčą tarp Čekijos Respublikoje įsteigtos draudimo bendrovės *Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group* (toliau – ČPP) ir Slovakijoje gyvenančio draudėjo M. Bilas dėl prašymo sumokėti draudimo įmoką.

Teisinis pagrindas

3 Jurisdikciją draudimo srityje reglamentuojančios taisyklės įtvirtintos Reglamento Nr. 44/2001 II skyriaus 3 skirsnyje, kur yra šio reglamento 8–14 straipsniai.

4 Šio reglamento 8 straipsnyje numatoma:

„Bylose, susijusiose su draudimu, jurisdikcija nustatoma pagal šį skirsnį, nepažeidžiant 4 straipsnio ir 5 straipsnio 5 punkto.“

5 Šio reglamento 12 straipsnio 1 dalyje numatoma:

„Nepažeisdamas 11 straipsnio 3 dalies, draudikas gali kelti bylą tik valstybės narės, kurioje yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta, teismuose, neatsižvelgiant į tai, ar jis yra draudėjas, apdraustasis, ar naudos gavėjas.“

6 Šio reglamento 13 straipsnyje numatoma:

„Šio skirsnio nuostatų galima nesilaikyti tik pagal susitarimą, kuris:

sudaromas kilus ginčui; arba

<…>“

7 Reglamento Nr. 44/2001 II skyriaus 6 skirsnio 22 straipsnyje įtvirtintos taisyklės dėl „išimtinės jurisdikcijos“.

8 Reglamento Nr. 44/2001 II skyriaus 7 skirsnio „Susitarimas dėl jurisdikcijos“ 24 straipsnyje numatoma:

„Be jurisdikcijos, kylančios iš kitų šio reglamento nuostatų, jurisdikciją turi valstybės narės teismas, į kurį atvyksta atsakovas. Ši taisyklė netaikoma, jeigu atsakovas atvyksta į teismą dėl jurisdikcijos užginčijimo arba jeigu pagal 22 straipsnį kitas teismas turi išimtinę jurisdikciją.“

9 Reglamento Nr. 44/2001 II skyriaus 8 skirsnyje „Jurisdikcijos ir priimtinumo tikrinimas“ yra 25 ir 26 straipsniai.

10 Reglamento 25 straipsnyje numatoma:

„Jeigu valstybės narės teismui pateikiamas reikalavimas, iš esmės susijęs su byla, kuri pagal 22 straipsnį priskiriama išimtinei kitos valstybės narės teismų jurisdikcijai, pirmiau nurodytas teismas savo iniciatyva viešai paskelbia, kad neturi jurisdikcijos.“

11 Reglamento 26 straipsnio 1 dalyje numatoma:

„Jeigu atsakovui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra vienoje valstybėje narėje, byla iškeliama kitos valstybės narės teisme ir jis neatvyksta į teismą, teismas savo iniciatyva viešai paskelbia, kad neturi jurisdikcijos, nebent jo jurisdikcija numatyta šio reglamento nuostatose.“

12 Reglamento Nr. 44/2001 III skyriaus „Teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas“ 1 skirsnyje „Teismo sprendimų pripažinimas“ esančiame 35 straipsnyje teigiama:

„1. Be to, sprendimas nėra pripažįstamas, jei jis prieštarauja II skyriaus 3, 4 ar 6 skirsniams, arba 72 straipsnyje numatytu atveju.

<...>

3. Priklausomai nuo 1 dalies, kilmės valstybės narės teismo jurisdikcija gali nebūti peržiūrima. 34 straipsnio 1 punkte minimas viešosios tvarkos kriterijus negali būti taikomas taisyklėms dėl jurisdikcijos.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

13 2008 m. balandžio 14 d. ČPP pareiškė ieškinį *Okresní soud v Chebu* (Chebo apylinkės teismas) M. Bilas, siekdama iš jo prisiteisti 1 755 CZK sumą kaip draudimo įmoką ir delspinigius pagal bylos šalių 2002 m. gegužės 30 d. sudarytą draudimo sutartį.

14 *Okresní soud v Chebu* pakviestas pateikti savo pastabas M. Bilas iš esmės ginčijo ČPP reikalavimą, tačiau nepareiškė prieštaravimo dėl teismo, kuriame pareikštas ieškinys, jurisdikcijos.

15 Sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą *Okresní soud v Chebu* pažymi, kad iš Reglamento Nr. 44/2001 teksto matyti, jog, nepareiškus tokio prieštaravimo, jis negali svarstyti klausimo dėl savo jurisdikcijos, nes ginčas nepatenka į šio reglamento 25 ir 26 straipsnių taikymo sritį.

16 Be to, jis pažymi, kad jeigu priimtų sprendimą dėl esmės nesvarstydamas klausimo dėl savo jurisdikcijos, jo sprendimas negalėtų būti pripažintas pagal Reglamento Nr. 44/2001 35 straipsnio 1 dalį. Ši nuostata neleidžia valstybėje narėje pripažinti sprendimo, kurio nepriėmė jurisdikciją turintis teismas šio reglamento II skyriaus 3, 4 ir 6 skirsnių prasme. *Okresní soud v Chebu* teigimu, kadangi ieškinys jam buvo

pareikštas nesilaikant reglamento 12 straipsnio 1 dalies, jo sprendimas negalės būti pripažintas kitoje valstybėje narėje.

17 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja tokios išvados teisingumu. Jis mano, kad arba jis privalėtų turėti galimybę šioje byloje tikrinti savo tarptautinę jurisdikciją, nepaisydamas reglamento 26 straipsnio, arba savo jurisdikcijos atžvilgiu taikyti reglamento 24 straipsnį, nepaisant to, kad reglamento 8 straipsnyje tokia galimybė nėra aiškiai numatyta.

18 Atsižvelgdamas į šias pastabas *Okresní soud v Chebu* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar <...> Reglamento Nr. 44/2001 <...> 26 straipsnį reikia aiškinti taip, kad jis neleidžia teismui tikrinti savo tarptautinės jurisdikcijos tuo atveju, kai atsakovas dalyvauja procese, net jei pagal [šio] reglamento [II skyriaus] 3 skirsnį byla patenka į privalomosios jurisdikcijos taisyklių taikymo sritį, o ieškinys pareikštas jų nesilaikius?

2. Ar tai, kad atsakovas dalyvauja procese, gali pagrįsti tarptautinę teismo jurisdikciją Reglamento Nr. 44/2001 24 straipsnio prasme, net jei pagal [šio] reglamento [II skyriaus] 3 skirsnį bylai taikomos privalomosios jurisdikcijos taisyklės, o ieškinys pareikštas jų nesilaikius?

3. Neigiamai atsakius į antrąjį klausimą, ar aplinkybę, kad atsakovas dalyvauja procese teisme, kuris kitu atveju pagal Reglamentą Nr. 44/2001 neturi jurisdikcijos

draudimo bylose, galima laikyti susitarimu dėl jurisdikcijos [šio] reglamento 13 straipsnio 1 dalies prasme?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl antrojo klausimo

19 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Reglamento Nr. 44/2001 24 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad teismas, kuriame ieškinys pareikštas nesilaikant šio reglamento II skyriaus 3 skirsnyje įtvirtintų taisyklių, turi jurisdikciją, kai atsakovas atvyksta į teismą ir nepareiškia prieštaravimo dėl jurisdikcijos.

20 Šis klausimas susijęs su tuo, ar net bylų, kurioms taikomos Reglamente Nr. 44/2001 numatytos specialios jurisdikcijos taisyklės, kaip antai jo II skyriaus 3 skirsnyje įtvirtintos taisyklės draudimo srityje, atveju atsakovo, kuris neginčija teismo, kuriame pareikštas ieškinys, jurisdikcijos, atvykimas į teismą yra tylus susitarimas dėl jurisdikcijos.

21 Šiuo atžvilgiu reikia pažymėti, kad Reglamento Nr. 44/2001 24 straipsnio pirmajame sakinyje numatyta jurisdikcijos taisyklė, grindžiama atsakovo atvykimu į teismą, taikoma visose bylose, kuriose teismo jurisdikcija neatsiranda kitų šio reglamento nuostatų pagrindu. Ši nuostata taikoma ir tada, kai ieškinys teisme pareiškiamas nesilaikant šio reglamento nuostatų, ir reiškia, kad atsakovo atvykimas į teismą gali būti

laikomas tyliu sutikimu su teismo, kuriame pareikštas ieškinys, jurisdikcija, vadinasi, ir susitarimu dėl jurisdikcijos.

22 Reglamento Nr. 44/2001 24 straipsnio antrajame sakinyje numatomos šios bendros taisyklės išimtys. Jame nustatoma, kad tylus susitarimas dėl teismo, kuriame pareikštas ieškinys, jurisdikcijos yra negalimas, jei atsakovas pareiškia prieštaravimą dėl jurisdikcijos ir taip išreiškia savo valią nepripažinti to teismo jurisdikcijos arba jei tai yra bylos, kurių atžvilgiu 22 straipsnyje numatomos išimtinės jurisdikcijos taisyklės.

23 Šiame antrajame sakinyje įtvirtinta norma, apribojanti bendros taisyklės taikymą. Todėl, kaip pažymėjo Čekijos, Vokietijos ir Slovakijos vyriausybės bei Europos Bendrijų Komisija, ji turi būti laikoma išimtimi ir aiškinama siaurai.

24 Vadinasi, negalima teigti, jog Reglamento Nr. 44/2001 24 straipsnio antrasis sakinys leidžia netaikyti šio straipsnio pirmajame sakinyje įtvirtintos bendros taisyklės kitų bylų, nei aiškiai jame nurodytos, atžvilgiu.

25 Iš tikrųjų remiantis teismo praktika, susijusia su 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose (OL L 299, 1972, p. 32) 18 straipsniu, kuris iš esmės identiškas Reglamento Nr. 44/2001 24 straipsniui, tais atvejais, kurie 18 straipsnio antrame sakinyje nėra aiškiai įvardyti kaip išimtys, yra taikoma bendra taisyklė dėl tylaus susitarimo dėl jurisdikcijos. Nagrinėdamas bylą, kurioje šalys sudarė susitarimą dėl jurisdikcijos, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad bendra konvencijos struktūra ar jos tikslais grindžiami motyvai neleidžia teigti, kad šalys negali pateikti nagrinėti ginčą kitam teismui nei tas, dėl kurio jos susitarė (žr. 1981 m. birželio 24 d. Sprendimo *Elefanten Schuh*, 150/80, Rink. p. 1671, 10 punktą bei 1985 m. kovo 7 d. Sprendimo *Spitzley*, 48/84, Rink. p. 787, 24 ir 25 punktus).

26 Tokiomis aplinkybėmis, kadangi Reglamento Nr. 44/2001 II skyriaus 3 skirsnyje įtvirtintos taisyklės nėra išimtinės jurisdikcijos taisyklės, teismas, kuriame ieškinys pareikštas nesilaikant šių taisyklių, privalo paskelbti, kad turi jurisdikciją, jei atsakovas atvyksta į teismą ir nepareiškia prieštaravimo dėl jurisdikcijos.

27 Sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą *Okresní soud v Chebu* kelia klausimą, ar jam paskelbus, kad turi jurisdikciją pagal Reglamento Nr. 44/2001 24 straipsnį, kai buvo nesilaikyta šio reglamento II skyriaus 3 skirsnio taisyklių, jo sprendimas galėtų būti nepripažintas pagal Reglamento Nr. 44/2001 35 straipsnio 1 dalį.

28 Šiuo atžvilgiu reikia pažymėti, kad 35 straipsnyje kaip nepripažinimo pagrindas nurodomas specialios jurisdikcijos taisyklių, pavyzdžiui, taikomų byloms, susijusioms su draudimu, kuriomis siekiama užtikrinti didesnę silpnesnės šalies apsaugą, nesilaikymas.

29 Ši nuostata susijusi su jurisdikcijos neturinčio teismo, kuriame ieškinys pareikštas nesilaikant šių taisyklių, priimtų sprendimų nepripažinimu. Taigi ji netaikoma, kai sprendimą priima jurisdikciją turintis teismas. Taip, pavyzdžiui, yra teismo, į kurį atvyksta atsakovas ir nepareiškia prieštaravimo dėl jurisdikcijos, atveju, net jei nėra laikomasi šių specialios jurisdikcijos taisyklių. Toks teismas turi jurisdikciją pagal Reglamento Nr. 44/2001 24 straipsnį. Todėl šio reglamento 35 straipsnis netrukdo pripažinti tokio teismo priimto sprendimo.

30 Todėl nors Reglamento Nr. 44/2001 II skyriaus 3–5 skirsniuose nurodytose srityse jurisdikcijos taisyklėmis siekiama užtikrinti didesnę silpnesnės šalies apsaugą (šiuo atžvilgiu žr. 2007 m. gruodžio 13 d. Sprendimo *FBTO Schadeverzekeringen*, C-463/06, Rink. p. I-11321, 28 punktą), šiais skirsniais nustatyta teismo jurisdikcija tokiai šaliai negali būti privaloma. Jei ji sąmoningai nusprendžia atvykti į teismą, Reglamentas

Nr. 44/2001 jai suteikia galimybę ginti savo materialius reikalavimus kitame teisme nei nustatytas remiantis šiais skirsniais.

31 Čekijos ir Slovakijos vyriausybės savo pastabose pabrėžė, kad norint tokioje byloje, kaip antai pagrindinė, atsakovo atvykimą į teismą kvalifikuoti kaip susitarimą dėl jurisdikcijos, atsakovui – silpnesnei šaliai – turėtų būti suteikta galimybė žinoti jo gynybos dėl esmės pasekmes. Teismas, kuriame pareikštas ieškinys, siekdamas užtikrinti silpnesnės šalies apsaugą, turėtų savo iniciatyva patikrinti, ar jos valios išreiškimas tikrai yra sąmoningas ir juo siekiama pagrįsti teismo jurisdikciją.

32 Reikia pažymėti, kad tokia pareiga galėtų būti nustatyta tik Reglamente Nr. 44/2001, tuo tikslu numatant aiškią normą. Vis dėlto teismas, kuriame pareikštas ieškinys, atsižvelgdamas į iš šio reglamento II skyriaus 3–5 skirsnių kylančių jurisdikcijos taisyklių tikslą, kuriuo siekiama užtikrinti didesnę silpnesne laikomos šalies apsaugą, visada gali išsiaiškinti, ar tokiomis aplinkybėmis atsakovu patrauktas asmuo žino savo sutikimo atvykti į teismą pasekmes.

33 Iš to, kas pasakyta, darytina išvada, kad į antrąjį klausimą reikia atsakyti, jog Reglamento Nr. 44/2001 24 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad teismas, kuriame ieškinys pareikštas nesilaikant šio reglamento II skyriaus 3 skirsnyje įtvirtintų taisyklių, privalo paskelbti, jog turi jurisdikciją, kai atsakovas atvyksta į teismą ir nepareiškia prieštaravimo dėl jurisdikcijos, nes toks atvykimas į teismą yra tylus susitarimas dėl jurisdikcijos.

Dėl pirmojo ir trečiojo klausimų

34 Atsižvelgiant į tai, kad į antrąjį klausimą atsakyta teigiamai, Teisingumo Teismas nebeturi nagrinėti trečiojo klausimo, nes jį nacionalinis teismas pateikė tik tuo atveju, jei atsakymas į antrąjį klausimą būtų neigiamas.

35 Dėl pirmojo klausimo, susijusio su Reglamento Nr. 44/2001 26 straipsnio 1 dalies aiškinimu, pakanka konstatuoti: kadangi iš Teisingumo Teismo pateikto atsakymo į antrąjį klausimą matyti, jog šiuo atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pagal šį reglamentą privalo paskelbti, kad turi jurisdikciją, nebėra prasmės nagrinėti šios nuostatos, kuri, remiantis jos tekstu, taikoma tik tada, kai teismo jurisdikcija nėra pagrįsta pagal šį reglamentą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

36 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 24 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad teismas, kuriame ieškinys pareikštas nesilaikant šio reglamento II skyriaus 3 skirsnyje įtvirtintų taisyklių, privalo paskelbti, jog turi jurisdikciją, kai atsakovas atvyksta į teismą ir nepareiškia prieštaravimo dėl jurisdikcijos, nes toks atvykimas į teismą yra tylus susitarimas dėl jurisdikcijos.

Parašai.